

På tröskeln till framtidens helikopter

"Inför HKP14 i Försvarsmakten" är uppdraget för Initial Fielding Team Helicopter 14, i dagligt tal "IFT HKP14". Gruppen består av 18 personer med ansvar för olika specialom-

råden inom det nya helikoptersystemet som ska tas i bruk 2005. IFT HKP 14 är en del av Helikopterflottiljstabens utvecklingssektion på Malmen i Linköping.

AV: JONAS NELLSSJÖ, MIKAEL WIKH, MATS-UNO RUNESSON & STEFAN ERIKSSON

Försvarsmakten har beställt 18 nya helikoptrar typ NH 90, som ska börja levereras under 2005. Den svenska beteckningen är HKP 14.

Det handlar om ny modern helikoptertyp, med ny teknik och ny typ av utrustning. För att förstå komplexiteten med det nya helikoptersystemet är följande liknelse relevant: för helikopterflottiljens personal är införandet av HKP 14 att jämföras med att flygvapnet skulle gått från J 29 Tunnan till JAS 39 Gripen i ett steg.

För att skapa bästa möjliga förutsättningar för en lyckad introduktion av HKP 14 finns det vid Helikopterflottiljens utvecklingssektion i Linköping en arbetsgrupp benämnd Initial Fielding Team Helicopter 14, förkortat IFT HKP 14.

Kompetensen inom gruppen representerar de funktioner och uppgifter som HKP 14-systemet kommer att lösa i framtida mark- och sjöoperativa förband. Gruppen består av två taktiska officerare, två sonaroperatörer, sex tekniker/färdmekaniker samt åtta flygförare. Deras erfarenheter och kompetens är i huvudsak uppbyggd inom marinens ubåtsjaktsystem och HKP 4 samt arméns pansarvärnshelikoptersystem HKP 9.

Det är en självklarhet att kulturella skillnader finns mellan de två systemen,

sättet att arbeta och leda verksamheten är olika. IFT HKP14 är pionjärer avseende samarbete mellan sjö- och markoperativ personal. Givetvis sker detta samarbete dagligen inom flottiljstaben, men inom IFT HKP14 sker samarbetet mer på verksamhetsnivå, vilket gör det unikt. Gruppen upplever samarbetet som stimulerande, eftersom man lär av varandra.

Erfarenhet från att införa ett nytt helikoptersystem i Försvarsmakten är få förunnat. Detta faktum gör att många inom organisationen har olika uppfattningar om vad och hur saker ska göras.

Arbetet inom IFT HKP14 präglas av detta "brus", vilket oftast ger ny drivkraft men även kan skapa turbulens och oro i det dagliga arbetet. Men gruppen anser att det är tillsammans och med en gemensam förståelse som flottiljens personal och övriga i Försvarsmakten kan införa ett nytt helikoptersystem.

Användarperspektiv

Verksamhetens inledning har präglats av analyser och utredningar om hur arbetet inom gruppen ska genomföras. De olika kulturerna och uppgiftens komplexitet har inneburit att arbetet varit krävande och ibland känts diffust. Att gruppmedlem-

marna dessutom tjänstgör på två olika platser, Berga och Malmen, gör det inte lättare att leda. Numera är gruppen organiserad efter ansvarsområden och kompetens och arbetet fortlöper på flera tåter inom olika områden.

När HKP 14 levereras kommer huvuddelen av gruppens medlemmar att ansvara för utbildning av helikopterflottiljens personal. För att säkerställa att personalen får en bred kunskap av HKP14-systemet i olika framtida roller är det därför viktigt att hela gruppen fortlöpande informeras om vad som händer inom de olika delområdena. Detta sker genom kontinuerliga möten där samtliga gruppmedlemmar deltar.

Ett bra samarbete har etablerats med Försvarets materielverk (FMV), vilket innebär att Försvarsmakten genom IFT HKP14 tidigt, tillsammans med FMV och tillverkare, kan påverka systemets utformning och funktion.

Samarbetet med FMV ger dessutom IFT HKP14 en värdefull insyn i systemet och den process som föreligger anskaffningen. Detta sker främst genom att tillsammans med FMV delta vid PDR (Preliminary Design Review) och CDR (Critical Design Review). Dessa redovisningar genomför tillverkaren för kunden

Delar av projektgruppen som ska introducera det nya helikoptersystemet HKP 14. Från vänster: kapten Roger Westerlund, örlogskapten Maria Klang, tekniker P-A Sundström, major Stefan Eriksson, major Jonas Nellsjö, kapten Stefan Jonasson, major Stig Larsson, örlogskapten Stefan Carneros. Knästående: kapten Patrik Rolander och major Per Schultz.

Foto: Lena Holmgren

NH 90 har beställts i 18 exemplar och kommer att börja levereras under 2005.

Foto: NHI

(FMV) i syfte att säkerställa att dennes krav tillgodosätts.

Under året har IFT HKP 14 bland annat deltagit i PDR för Basic helicopter, Tactical Management System (TMS), radar, sonic, Electro-Optical System EOS och EWS.

IFT HKP14 har även etablerat ett samarbete med TU JAS 39, taktik och utvecklingsenhet för Gripen, som också finns i Linköping. Erfarenheter från införandet av Gripen är en viktig ingrediens i gruppens arbete och kommer att underlätta införandet och den fortsatta operativa utvecklingen av det nya helikoptersystemet.

Inför leveransen av de första helikopterna 2005, kommer IFT HKP 14 under några månader att arbeta hos tillverkaren NHI (Nato Helicopter Industries) i Frankrike. Där ges personalen utbildning så att IFT HKP14 kan införa systemet i Försvarmakten.

Logistik

Upphandling och introduktion av två helikoptersystem, HKP 15 och HKP 14, i stort sett samtidigt har tårt hårt på FMV:s logistikorganisation varför representanter från IFT HKP14 har understött där det ansetts nödvändigt.

Logistikfrågor har stått överst på åtgärdslistan för gruppens tekniker, men en stor del av arbetsinsatsen innebär också delaktighet inom ett flertal områden som i hög grad påverkar introduktionsfasen av det nya helikoptersystemet. Några exempel följer här:

Den framtida reservmaterieförsörjningen, specialverktyg och underhållsutrustningar samt integrationen och utvecklingen av det inköpta stödsystemet GLIMS (Ground Logistic Information and Management System), är några viktiga områden. Analysen av GLIMS påbörjades under vintern 2002-2003 och arbetet har fortsatt under sommaren inför ackreditering och auktorisation.

I kontraktet med NHI ingår ett avtal rörande logistiken benämnt ICS (Interim Contractor Support). Detta täcker även all utbildning som genomförs de första åren. I

HKP 14 kommer att vara utrustad med modern avionik och presentationssystem.

Foto: NHI

▶▶▶ ICS-avtalet är Sverige inte ensamma utan behandlas av NHI tillsammans med Norge såsom en kund. Utöver ovanstående innebär avtalet att allt helikopterunderhåll ska genomföras i Försvarsmaktens regi och att tillverkaren endast genomför apparatunderhållet.

Inom ICS-avtalet, som varar under en femårsperiod i samband med leveransen, ingår försörjning av LRU. Typspecifika reservdelar och förbrukningsmateriel ska

upphandlas nationellt (FMV). Anskaffning kommer att ske efter rekommendation av tillverkaren.

ICS-avtalet styr även upp samarbetet i reservmaterieförsörjningen med Norge, där principen spare part-pooling är ett nytt begrepp inom Helikopterflottiljen. IFT kommer kraftfullt att organiseras i detta arbete under hösten 2003. Resultatet ska vara en lagerstock om cirka 3000-5000 olika artikelnummer.

Ett arbete som kommer att genomföras på liknande sätt är framtagningen av verktyg och utrustningar för underhållstjänsten – AGE, (Aircraft Ground Equipment). Underhållsexperterna inom IFT HKP 14 har att ta ställning till vilka och hur många av de cirka 750 olika specialverktygen till NH-90 som kommer att behövas.

En mycket omfattande uppgift rör driftuppföljning av HKP 14. Utöver GLIMS som kan komma att användas till del,

Den första HKP 14

Tillverkningen av den första svenska HKP 14 har påbörjats i Eurocopters fabrik i franska Marignane. I början av sommaren passerades en milstolpe för Sverige med så kallad *mating*, det vill säga sammanbyggnad av framkropp, mellandel och bakkropp.

Helikoptern är gjord i kompositmaterial. Den byggs i flera lager av carbon, glas och kevlar, där tillverkningen sker i 180 grader värme under 4 bars tryck. Processen övervakas noggrant för att hålla utlovad hög kvalitet. Helikoptern ligger i en ställning, en jigg. En robot tar sig sedan runt hela kroppen i olika vinklar. Monteringen sker därefter i cirka 25 steg.

NH 90 kommer att användas både i markoperativa och sjöoperativa roller.

Foto: NHI

måste ställning tas till vilka övriga befintliga system i Försvarsmakten som ska användas (DIDAS, PDSFU, PRIMUS etc). Detta arbete är mycket tidskritiskt för att ha ett driftsatt system vid leverans.

Vidare fortsätter projektet med att bygga en ny hangar på Malmen. IFT HKP14 stödjer Helikopterflottiljstaben och Fjärde helikopterbataljonen med kompetens inom logistikområdet.

Taktisk officer i HKP 14

En annan del av IFT HKP 14 arbetar med frågor ur operativa perspektiv. En ny besättningsfunktion i HKP 14 blir Taktisk officer, TakO, en besättningskategori som härstammar från de sjöoperativa helikoptersystemen. Där har TakO:s roll bestått i att ansvara för den taktiska delen av ett uppdrag och då främst vid ubåtsjakt eller ytmålsspaning.

Uppgiften omfattar samverkan, planering, samordning, stridsledning och insättande av vapen (torped). Som stöd för att lösa denna uppgift ombord på HKP 4 har TakO suttit vid en konsol med taktisk radar, diverse radiolänkar för överföring av mållägen och övrig taktisk information.

Inom det markoperativa helikoptersystemen kan funktionen TakO härledas till de nedlagda pansarvärnshelikopterkompanierna, där plutonschefen som chef för fem HKP 9 skulle stridsleda två rotar inom ett brigadområde. Detta med stöd av gamla klassiska papperskartor med på-

listrade plastoleat och två analoga radioapparater.

I båda fall har uppgifterna lösts isolerat och koncentrerat till antingen havet eller terrängen. Till skillnad från tidigare har HKP 14 tillförts ett ledningssystem med fler sensorer såsom EW och FLIR samt möjlighet att hantera en lägesbild med olika typer av kartdata inom besättning och mellan helikoptrar samt samverkande förband.

Uppgifterna har också förändrats, där den mest utmanande uppgiften gäller arméns nyinrättade luftburna förmåga, luftburen bataljon. Till denna uppgift kommer alla tillgängliga helikopterresurser att krävas och graden av samordning kommer att vara maximal. Här torde en framtida TakO Mark ombord på HKP 14 utgöra en nyckelbefattning.

En TakO anses också vara nödvändig för att klara andra uppgifter, som insatser med specialförband och internationella uppdrag där komplexiteten är för hög för att klaras av med två mans besättning.

Det som kommer vara helt avgörande för utveckling av HKP 14:s förmåga är hur väl integrerat ledningssystemet kommer att bli med övriga deltagande parter. IFT HKP 14 gör sitt bästa för att påverka dels helikopterns systemutformning, men även övriga berörda delar inom Försvarsmakten.

ARTIKELFÖRFATTARNA ÄR MAJORER OCH TJÄNSTGÖR INOM IFT HKP 14.

Återblick HKP 14

1996 inledde Sverige, Norge, Finland och Danmark ett arbete med syfte att gemensamt anskaffa nya militärhelikoptrar.

Våren 1998 var projektet Nordic Standard Helicopter Programme (NSHP) långt framskridet. Hösten 1998 fördjupades det nordiska samarbetet med mer ingående analyser av respektive lands krav på en helikopter.

Vid årsskiftet 1998/99 fastställde de fyra nordiska försvarsministrarna att genomföra en anskaffning fullt ut.

Efter anbudsinfordran i november 1999 inkom anbud till FMV och NSHP våren 2000, som utvärderades i cirka ett år.

Danmark lämnade det nordiska samarbetet hösten 2001, de ansåg att förutsättningar för en gemensam upphandling saknades. Slutförhandlingar pågick fram till i början av september 2001.

Sverige tecknade avtal med Nato Helicopter Industries (NHI) den 12 september.

Tre nationella avtal tecknades 2001, det svenska den 12 september, med Nato Helicopter Industries (NHI) för totalt 52 helikoptrar av typ NH90. Av dessa ska 18 levereras till Sverige, med option på ytterligare sju helikoptrar. Leveranserna sker under mellan åren 2005 - 2009.

NHI är huvudleverantör för konstruktion och utveckling, industrialisering, produktion och logistikstöd för helikoptern NH90.

NHI utgörs av de fyra företagen Agusta (Italien), Eurocopter (Frankrike), Eurocopter (Tyskland) och Fokker (Nederländerna).